

BOLALAR STOMATOLOGIYASI

Diyorqulov Daler

Buxoro Innovatsion Ta'lim va Tibbiyot Universiteti

Annotatsiya: Bu maqolada biz bolalar stomatologiyasi stomatologik organlar taraqqiyoti va ularning tuzilishi haqida ko'rib chiqamiz.

Kalit so'zlar: Stomatologiya, bolaning, davrlarga.

Stomatologiya tibbiyot fanining bir qismi bo'lib, «stoma» — bo'shliq, og'iz, «logos» — o'rganish demakdir. Bugungi stomatologiya fani og'iz bo'shlig'i, tishlar, yuz-jag' suyaklari va sistemasi, unga yaqin tuigan barcha organlarni o'rganadi, ularda yuz beruvchi kasalliklarning oldini oladi, davolaydi ham da reabilitatsiya qiladi. Bolalarning sogiom bo'lib o'sishida chaynov apparati, nutq apparati, uning atrofidagi yumshoq to'qimalar, jag' suyaklari va jag'larni harakatga keltiruvchi muskullar muhim rol o'ynaydi. Bu organlar majmuasi bola tanasining kichik bir qismi bo'lib, organizm hayotida bir qancha muhim vazifalarni bajaradi: ovqatni tishlab uzib oladi va uni maydalab chaynaydi. Mazkur funksiyalar so'lak va me'da shirasi ajralishini faollashtiradi. Ovqat hazm bo'lishini osonlashtiradi. Bundan tashqari, stomatologik organlar nafas olishda, suyuqliklarni simirib yoki ho'plab ichish va yutishda, so'zlarni (nutqni) to'g'ri talaffuz qilishda faol qatnashadi. Olimlarning ilmiy kuzatishlari shuni ko'rsatmoqdaki, ikki yoshli bolaning yuz qismi 75 % gacha, to'qqiz yoshida esa 85 % gacha o'sib rivojlanishi mumkin ekan. Bunday jadal jarayon mazkur soha organlarining me'yoriy o'sib rivojlanishi uchun zaruriy shart-sharoitlarni o'z vaqtida yaratib berishimizni taqazo etadi. Shuning uchun ham tish va jag'larning o'sib rivojlanishi haqidagi birlamchi bilim nafaqat stomatologlar, qolaversa, pediatrlar, hattoki, ota-onalar ham ega bo'lmoqliklari zarur. Tishlar taraqqiyoti — bu murakkab jarayon hisoblanib, homila rivojlanish davrining eng avvalgi pallasidan boshlanadi va inson umrning 18—20 yoshiga qadar, ayrim hollarda, hattoki 25 yoshlik davrigacha davom etishi mumkin. Mazkur murakkab jarayonni shartli ravishda bir necha davrlarga bo'lib o'rganishimiz mumkin. I davr — bolaning tug'ilgan vaqtdan boshlab 6—7 oylik davriga qadar. Bu davrda sut tishlar hali yorib chiqmagan bo'lib, ular jag'suyaklari qarida murtak shaklida joylashgan bo'ladi. Mazkur murtaklar embrion shakllanishining 4 0 -4 5 - kunidayoq hosil bo'la boshlaydi. II davr — 6—7 oylik davridan 6—7 yoshga to'lguniga qadar davom etadi. Bu davrda 20 ta sut tishlari m a'lum tartib bilan yorib chiqadi. Ushbu davrni shartli ravishda 3 ta pallaga bo'lib o'rganish mumkin: birinchi palla — sut tishlarining yorib chiqishi bilan kechadi (6—7 oylik vaqtdan 2,5—3 yoshlik davrigacha). 2—3 yoshlik davriga kelib barcha 20 ta sut tishlari chiqib bo'ladi va shunga yarasha tish yoylarining shakli ham to'liq anatomik (yarim doira) shaklga ega bo'ladi; ikkinchi palla bolaning 3—4 yoshlik davriga to'g'ri kelib, bu davrda hech qanday tashlar yorib chiqmaydi; tish yoylarining shakli ham deyarli o'zgarishsiz qoladi. Uchinchi pallasida esa, yuqorigi va pastki frontal (oldingi) tishlararo yoriqchalar hosil bo'la boshlaydi, oxirgi jag' tishlarni (ikkinchi sut molyarlari) distal (orqa) tarafidagi milk maydonchasining yuzasi uzaya boradi. Bunday o'zgarishlar doimiy frontal (oldingi — kurak) tishlarining va birinchi molyarlarning tez orada yorib chiqishining belgisi hisoblanadi. III davr — bolaning 6 yoshlik davrida boshlab 12—13 yoshlik davrigacha bo'lgan vaqtni o'z ichiga oladi. Bu davr ham shartli ravishda 2 bosqichga bo'lib o'rganiladi: birinchi bosqichda doimiy kurak (frontal) va birinchi molyarlar yorib chiqadi; ikkinchi bosqichda esa, avval birinchi, keyin ikkinchi premolyarlar, so'ngra qoziq tishlar yorib chiqadi. IV davr — bu vaqtga (12—13 yoshlik davri) kelib uchinchi molyarlardan tashqari barcha doimiy tishlar yorib chiqqan bo'ladi va ularning soni 28 taga etadi. 17—25 yoshlik davriga

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-MAY

ANDIJON, 2024

kelib uchinchi doimiy molyarlar (aql tishlari) yorib chiqishi mumkin. Sut tishlarining rivojlanishi (doimiy tishlardan farqli o'laroq) to'rt davmi o'z ichiga oladi: 1. Tish kurtaklarining hosil bo'lishi va ularning jag' suyagi qaridagi shakllanish davri. 2. Yorib chiqqan sut tishlar ildizining shakllanish davri. 3. Sut tishlarining to'liq shakllangan davri. 4. Sut tishlari ildizining so'rilish davri. Doimiy tishlar uchun to'rtinchi davr xos emas. Sut tishlari homila hayotining 5 -6 - haftasidan boshlab rivojlana boshlaydi. Bunda og'iz tirqishining yuqori va pastki yuzalarida epiteliy qalinlashib, mezenxima qavatga botib kiradi. Hosil bo'lgan epitehal tasmachalar (yuqori va pastki) yoy shaklida bo'lib, bo'lajak alveolyar o'siq sohasida joylashadi va tishlarning dastlabki kurtaklarining hosil bo'lishiga sabab bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Safarov T.X., Xalilov I.X. Bolalarni davolash stom atologiyasidan amaliy qollanma. Toshkent: — Abu A li Ibn Sino nashriyoti, 1997.
2. Vinogradova V. F. bolalik stomatologiyasi. Moskva shahri, Tibbiyot. — 1988.
3. Kolesov A.A. Bolalik stomatologiyasi. Moskva shahri, Tibbiyot. — 1991.